

COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME
EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СУД З ПРАВ ЛЮДИНИ

ДРУГА СЕКЦІЯ

Справа "Ищенко та інші проти України"

(Заява № 23390/02, 11594/03, 11604/03 та 32027/03)

РІШЕННЯ

СТРАСБУРГ

8 листопада 2005 року

Це рішення набуває статусу остаточного за обставин викладених у п. 2 ст. 44 Конвенції. Воно може бути відредаговано.

У справі «Іщенко та інші проти України»

Європейський суд з прав людини (Друга Секція), засідаючи палатою, до складу якої увійшли:

- п. Ж.-П. Коста, Голова,
- п. А. Б. Бака,
- п. А. Кабрал Баррето,
- п. Р. Тюрмен,
- пані А. Мулароні,
- пані Д. Йочене,
- п. Д. Поповіч, судді,

та пані С. Долле, Секретар Секції,

після обговорення в нарадчій кімнаті 11 жовтня 2005 року, виносить таке рішення, що було прийняте цього дня:

ПРОЦЕДУРА

1. Справа порушена проти України за заявами (№№ 23390/02, 11594/03, 11604/03 та 32027/03), поданими до Суду відповідно до статті 34 Конвенції про захист прав і основних свобод людини (далі — Конвенція) шістьма громадянами України: паном Василем Васильовичем Іщенком, паном Віктором Івановичем Хоменком, паном Валерієм Володимировичем Расюком, пані Надією Іванівною Єременко, паном Анатолієм Миколайовичем Єременком та паном Олександром Миколайовичем Єременком (далі — заявники) у червні 2002 року та лютому і вересні 2003 року.

2. Інтереси усіх заявників, окрім пана Василя Васильовича Іщенка, представляв п. Г. М. Авраменко, адвокат, який практикує у м. Чернігові. Уряд України (далі — Уряд) представляли його Уповноважені — пані В. Лутковська та пані З. Бортновська.

3. 2 липня 2003 року та 24 жовтня 2003 року Суд вирішив комунікувати Уряду заяви №№ 23390/02, 11594/03 та 11604/03. Відповідно до пункту 3 статті 29 Конвенції він вирішив розглядати питання щодо суті заяв разом з питанням щодо їх прийнятності.

4. 24 жовтня 2003 року Суд вирішив об'єднати заяви №№ 11594/03 та 11604/03. Цим рішенням він об'єднує усі чотири заяви (п. 16 нижче).

5. 18 жовтня 2003 року Суд вирішив комунікувати Уряду скаргу заявників за заявою № 32027/03 за статтю 1 Протоколу № 1 до Конвенції. Відповідно до пункту 3 статті 29 Конвенції він вирішив розглядати питання щодо суті заяви разом з питанням щодо її прийнятності.

ФАКТИ

I. ОБСТАВИНИ СПРАВИ

6. Пани Василь Васильович Іщенко та Віктор Іванович Хоменко народились у 1954 році. Пан Валерій Володимирович Расюк народився у 1952 році. Пані Надія Іванівна Єременко народилась у 1950 році. Пан Анатолій Миколайович Єременко народився у 1976 році. Пан Олександр Миколайович Єременко народився у 1974 році. Усі заявники живуть у місті Чернігові, Україна.

7. Пані Надія Іванівна Єременко, пан Анатолій Миколайович Єременко та пан Олександр Миколайович Єременко є спадкоємцями пана Миколи Петровича Єременко.

8. У 1998–2001 роках пани Василь Васильович Іщенко, Віктор Іванович Хоменко, Валерій Володимирович Расюк та Микола Петрович Єременко звертались до Деснянського районного суду м. Чернігова з окремими позовами до їх колишнього працедавця — державного підприємства «Атомспецбуд» — компанії, яка здійснювала будівельні роботи у Чорнобилі, у зоні обов'язкового відселення, вимагаючи виплатити їм заборгованість з заробітної плати.

9. Рішеннями від 20 лютого і 26 липня 2001 року пану Василю Васильовичу Іщенку було присуджено загалом 12 379,10 грн заборгованості з заробітної плати та інших виплат. У березні 2001 року відділом Державної виконавчої служби Славутицького міського управління юстиції було відкрито виконавче провадження щодо рішення від 20 лютого 2001 року. У своїх скаргах від 19 жовтня та 12 грудня 2001 року до виконавчої служби і Міністерства юстиції пан Іщенко вимагав інформації про виконавче провадження щодо другого рішення, винесеного на його користь. Він не отримав відповіді. Листом від 24 січня 2002 року Київське обласне управління юстиції інформувало пана Іщенка, що рішення від 20 лютого 2001 року виконуватиметься поступово відповідно до черговості заявника у списку стягувачів. Обидва рішення, винесені на користь заявника, залишаються невиконаними. Загалом борг становить 2034,72 ЄВРО.

10. Рішенням від 17 вересня 1998 року панам Віктору Івановичу Хоменку та Валерію Володимировичу Расюку було присуджено 7692,57 грн та 7357,57 грн, відповідно, заборгованості з заробітної плати. У листопаді 1998 року відділом Державної виконавчої служби Славутицького міського управління юстиції були відкриті виконавчі провадження. У 1999–2000 роках заявники отримали 396,10 грн та 378,74

грн, відповідно. Проте, рішення більшою частиною залишається невиконаним, залишок заборгованості становить 7296,47 грн та 6978,83 грн, відповідно (1199 ЄВРО та 1147,09 ЄВРО).

11. Рішенням від 27 серпня 1999 року пану Миколі Петровичу Єременку було присуджено 7243 грн заборгованості з заробітної плати. У жовтні 1999 року відділом Державної виконавчої служби Славутицького міського управління юстиції було відкрито виконавче провадження. 2 квітня 2003 року пан Єременко помер. Рішення, винесене на його користь, залишається невиконаним. Заборгованість становить 1190,51 ЄВРО.

12. Листом від 4 січня 2003 року Уповноважений у справах дотримання Конвенції про захист прав і основних свобод людини поінформував представника заявників про велику кількість виконавчих листів щодо підприємства-боржника на загальну суму 3 849 312 грн.¹ Виконання рішень шляхом реалізації майна, проте, вимагало спеціального дозволу Міністерства України з питань надзвичайних ситуацій з огляду на те, що майно боржника знаходилось у Чорнобильській зоні та зазнало радіоактивного забруднення. Такий дозвіл наданий не був.

13. Наказом Міністерства палива та енергетики від 27.06.2002 року підприємство-боржник було ліквідоване і була створена ліквідаційна комісія.

14. Відповідно, між 26 грудня 2002 року та 17 березня 2003 року Державна виконавча служба закрила виконавчі провадження, і виконавчі листи заявників були направлені до ліквідаційної комісії як вимоги кредиторів. Ліквідаційна процедура досі триває.

II. ВІДПОВІДНЕ НАЦІОНАЛЬНЕ ЗАКОНОДАВСТВО

15. Витяги з відповідного національного законодавства можна знайти у рішенні від 30 листопада 2004 року у справі *«Михайленки та інші проти України»* (заяви № 35091/02 та інші, пп. 24–33).

¹ 549 901,71 ЄВРО

ЩОДО ПРАВА

I. ОБ'ЄДНАННЯ ЗАЯВ

16. Відповідно до пункту 1 правила 42 Регламенту Суду Суд об'єднує заяви, беручи до уваги їх спільне фактичне та правове підґрунтя.

II. ПРИЙНЯТНІСТЬ

17. Заявники скаржились на невиконання рішень, винесених на їх користь. Вони посилались на пункт 1 статті 6 Конвенції і статтю 1 Протоколу № 1 до Конвенції, які передбачають таке:

Пункт 1 статті 6

«Кожен при вирішенні питання щодо його цивільних прав та обов'язків ... має право на справедливий і відкритий розгляд ... незалежним і безстороннім судом, встановленим законом...»

Стаття 1 Протоколу № 1 до Конвенції

«Кожна фізична або юридична особа має право мирно володіти своїм майном. Ніхто не може бути позбавлений свого майна, інакше як в інтересах суспільства і на умовах, передбачених законом або загальними принципами міжнародного права.

Попередні положення, однак, ніяким чином не обмежують право держави запроваджувати такі закони, які, на її думку, необхідні для здійснення контролю за використанням майна відповідно до загальних інтересів...»

A. Заява № 32027/03

18. Суд зазначає, що заявники, Надія, Анатолій та Олександр Єременки, ініціювали провадження у Суді як спадкоємці пана Миколи Петровича Єременка, хоча вони не були сторонами провадження у національних судах. Це провадження було порушене померлим паном Єременком і закінчилось у серпні 1999 року, задовго до його смерті у 2003 році. Таким чином, заявники не можуть стверджувати про свій статус жертв порушення пункту 1 статті 6 для цілей статті 34 Конвенції. З цього слідує, що ця частина заяви має бути відхилена як несумісна *ratione personae* з положеннями Конвенції відповідно до пунктів 3 та 4 статті 35 Конвенції.

19. Проте, ці заявники можуть стверджувати про свій статус жертв порушення статті 1 Протоколу № 1 до Конвенції з огляду на несплачений борг за рішенням, яке належало до майна померлого. Суд не знаходить підстав для визнання цієї скарги неприйнятною.

Б. Заяви №№ 23390/02, 11594/03 та 11604/03

20. Уряд стверджував, що пан Василь Іщенко не вичерпав національні засоби з захисту і не пред'явив виконавчий лист за рішенням від 26 липня 2001 року до виконавчої служби. Таким чином, виконавча служба не мала можливості відкрити виконавче провадження.

21. Пан Іщенко заперечував цей аргумент, зазначаючи, що виконавчий лист за рішенням від 26 липня 2001 року був направлений до виконавчої служби і що він скаржився на невиконання цього рішення у своєму листі від 19 жовтня 2001 року, але даремно (пункт 9 вище).

22. Суд зазначає, що заявник двічі скаржився до державних органів на невиконання рішення, винесеного на його користь, але на ці скарги йому не відповідали. Суд вважає, що виконавча служба мала повідомити заявника, з огляду на ці скарги, що виконавчий лист за рішенням від 26 липня 2001 року ніколи не отримувався. Таким чином, він вирішує, що заявник добросовісно вважав, що це виконавче провадження відбувалось звичним чином. Більше того, оскільки рішення від 20 лютого 2001 року також не було виконане, не дивно, що заявник не підозрював про різницю між виконавчими провадженнями за цими двома рішеннями.

23. Уряд також висловлював зауваження такі ж, як і у згаданій вище справі «*Михайленки та інші проти України*». Проте, за тих же підстав, наведених у тій справі, Суд вирішує, що ці зауваження мають бути відхилені.

24. У світлі зауважень сторін Суд вирішує, що скарги цих заявників за пунктом 1 статті 6 Конвенції піднімають серйозні питання фактів та права за Конвенцією, визначення яких вимагає розгляду по суті. Він не знаходить підстав для визнання цієї частини заяви неприйнятною. За цих же підстав скарги заявників за статтею 1 Протоколу № 1 до Конвенції не можуть бути визнані неприйнятними.

III. ЩОДО СУТІ

25. У своїх зауваженнях Уряд наводив аргументи такі ж, як і у попередніх справах, зазначаючи, що тут не було порушення пункту 1 статті 6 Конвенції та статті 1 Протоколу № 1 до Конвенції (див. рішення у справі «*Михайленки та інші проти України*», згадане вище, пп. 48–49, 58; рішення від 22 лютого 2005 року у справі «*Шаренок проти України*», заява № 35087/02, пп. 23 та 32).

26. Заявники не погоджувались.

27. Суд зазначає, що протягом визначеного періоду часу рішення, винесені на користь заявників, не виконувались.

28. Суд повторює, що він вже встановлював порушення пункту 1 статті 6 Конвенції та статті 1 Протоколу № 1 до Конвенції у справах, як ця заява (див. рішення у справі «*Михайленки та інші проти України*», згадане вище, пп. 55 і 64; рішення у справі «*Шаренок проти України*», згадане вище, пп. 29 та 38).

29. Розглянувши надані йому матеріали, Суд зазначає, що Уряд на надав жодного факту чи аргументу, який би переконав його зробити інший висновок у цій справі. Таким чином, було порушення пункту 1 статті 6 Конвенції у заявах №№ 23390/02, 11594/03 та 11604/03 та порушення статті 1 Протоколу № 1 до Конвенції в усіх заявах.

IV. ЗАСТОСУВАННЯ СТАТТІ 41 КОНВЕНЦІЇ

30. Стаття 41 Конвенції передбачає:

«Якщо Суд визнає факт порушення Конвенції або протоколів до неї і якщо внутрішнє законодавство відповідної Високої Договірної Сторони передбачає лише часткову компенсацію, Суд, у разі необхідності, надає потерпілій стороні справедливую сатисфакцію».

A. Шкода

31. Суд звертає увагу на те, що згідно з правилом 60 Регламенту Суду будь-яка вимога щодо справедливої сатисфакції повинна містити перелік претензій та має бути подана письмово разом з відповідними підтверджуючими документами чи свідоцтвами, без наявності яких Суд може відхилити вимогу повністю або частково.

(а) матеріальна шкода

32. У встановлений строк заявники не подали жодних вимог з цього приводу; у зв'язку з цим Суд нічого не присуджує.

33. Проте, Суд зазначає, що не підлягає обговоренню питання про те, що держава все ще має невиконане зобов'язання щодо виконання рішень. Відповідно, заявники мають право на повернення суми боргу, присудженої їм в результаті провадження на національному рівні чи яку вони успадкували.

(б) нематеріальна шкода

34. Заявники вимагали такі суми за нематеріальну шкоду, завдану в результаті неспроможності державних органів виконати рішення:

— Василь Іщенко — 100 000 грн (16 436,70 ЄВРО);

— Віктор Хоменко та Валерій Расюк — 50 000 грн (8218,36 ЄВРО) кожному; і

— Надія, Анатолій та Олександр Єременки вимагали суму нематеріальної шкоди, яка мала бути нарахована Судом на таких же підставах, що і у справі «Шаренок проти України».

35. Уряд зазначав, що вимоги заявників щодо нематеріальної шкоди необґрунтовані і констатація порушення становитиме достатню справедливу сатисфакцію у цих справах.

36. Суд бере до уваги те, що в результаті встановлених порушень заявники зазнали певної нематеріальної шкоди, достатнім відшкодуванням якої не могла б бути лише констатація порушення. Проте заявлений розмір є надмірним. Роблячи свою оцінку на неупередженій основі, як вимагається статтею 41 Конвенції, Суд присуджує такі суми, які залежать від тривалості періодів невиконання рішень у кожній справі, які коливаються від 2 років 5 місяців до 6 років 10 місяців:

— Василю Іщенку — 4160 ЄВРО;

— Віктору Хоменку — 3280 ЄВРО;

— Валерію Расюку — 3280 ЄВРО; і

— Надії, Анатолію та Олександрю Єременкам, разом — 3000 ЄВРО.

Б. Судові витрати

1. Проведення у національних судах

37. Заявники не подали у встановлені строки жодних вимог щодо цього; таким чином, Суд нічого не присуджує з цього приводу.

2. Проведення за Конвенцією

38. Заявники вимагали такі суми за витрати, пов'язані з провадженням у Суді:

— Василь Іщенко — 140,67 грн (23,12 ЄВРО);

— Віктор Хоменко та Валерій Расюк, кожний — 1035 ЄВРО; і

— Надія, Анатолій та Олександр Єременки, загалом — 300 ЄВРО.

39. Уряд зазначав, що Василя Іщенка у Суді представник не представляв і, таким чином, він не може вимагати відшкодування будь-яких судових витрат.

40. Уряд наполягав, що вимоги інших заявників є необґрунтованими та надмірними.

41. Суд знову повторює, що для того, щоб кошти на провадження в Суді були включені до присуджених відповідно до статті 41 сум, має бути встановлено, що вони були дійсно витрачені та їх розмір був необхідним

для запобігання порушенню чи отримання відшкодування за встановлене порушення Конвенції, а також були адекватними відповідно до критерію розміру (див. серед багатьох інших «Нільсен та Джонсон проти Норвегії» [ВП], заява № 23118/93, п. 62).

42. Суд вирішує, що цих вимог не було дотримано у цій справі. Проте зрозуміло, що заявники витратили певні кошти для подання своїх заяв (включаючи Василя Іщенка) і представництва у Суді (виключаючи Василя Іщенка).

43. Відповідно до інформації про їх власність згідно наведених вище критеріїв Суд вважає розумним присудити такі суми:

- Василю Іщенку — 23,12 ЄВРО;
- Віктору Хоменку та Валерію Расюку, кожному — 135 ЄВРО; і
- Надії, Анатолію та Олександрю Єременкам, разом — 300 ЄВРО.

В. Пеня

44. Суд вважає за доцільне призначити пеню на підставі граничної позичкової ставки Європейського центрального банку, до якої мають бути додані три відсотки.

ЗА ЦИХ ПІДСТАВ СУД ОДНОГОЛОСНО

1. *Вирішує* об'єднати заяви;
2. *Оголошує* неприйнятною скаргу за пунктом 1 статті 6 Конвенції у заяві № 32027/03;
3. *Оголошує* інші заяви прийнятними;
4. *Вирішує*, що було порушення пункту 1 статті 6 Конвенції у заявах №№ 23390/02, 11594/03 та 11604/03;
5. *Вирішує*, що було порушення статті 1 Протоколу № 1 до Конвенції в усіх заявах;
6. *Вирішує*, що:
 - (а) протягом трьох місяців з дня, коли рішення стане остаточним відповідно до пункту 2 статті 44 Конвенції, держава-відповідач має сплатити:

(i) Василю Іщенко 4160 ЄВРО (чотири тисячі сто шістдесят ЄВРО) нематеріальної шкоди і 23,12 ЄВРО (двадцять три ЄВРО дванадцять центів) судових витрат;

(ii) Віктору Хоменку 3280 ЄВРО (три тисячі двісті вісімдесят ЄВРО) нематеріальної шкоди і 135 ЄВРО (сто тридцять п'ять ЄВРО) судових витрат;

(iii) Валерію Расюку 3280 ЄВРО (три тисячі двісті вісімдесят ЄВРО) нематеріальної шкоди і 135 ЄВРО (сто тридцять п'ять ЄВРО) судових витрат;

(iv) Надії Єременко, Анатолію Єременку і Олександрю Єременку загалом 3000 ЄВРО (три тисячі ЄВРО) нематеріальної шкоди і 300 ЄВРО (триста ЄВРО) судових витрат;

(б) суми мають бути конвертовані у національну валюту Уряду-відповідача на день здійснення платежу плюс будь-який податок, який може бути сплачений;

(в) у випадку несплати чи несвоєчасної сплати державою-відповідачем сум на них нараховуватиметься пеня, яка дорівнює граничній позичковій ставці Європейського центрального банку плюс три відсотки, з часу, коли закінчиться вищезгаданий тримісячний строк, і до моменту повного розрахунку;

7. Відхиляє решту вимог заявників щодо справедливої сатисфакції.

Вчинено англійською мовою та повідомлено письмово 8 листопада 2005 року відповідно до правила 77 §§ 2 та 3 Регламенту Суду.

С. Долле
Секретар секції

Ж.-П. Коста
Голова секції